

הדרך הישראלית הוא

מלאי צהוב

הגיע הזמן לדבר ככה הרצינות, ובכל החריפות, על אותו ענייניש ששמו הדרכון הישראלי. ומוטב שגם כמה מאזרחינו המכובדים, נושאי דרכוני השירות היושבים היושבים בכנסת, יתנו אל לבם את השורות הללו, במרם והפוך הדרכון הישראלי, שמוטב חברינו נפלו למענו, לכתם צהוב וי

העולם הזה - באירופה, את מפקנות חקירתו, המבוי ססת על נסיון אישי ממצה. היא תפקח עיניים רבות בישראל. כי ביסודה היא מגלה פרט חשוב אחד, שאין לעבור עליו לדרך היום: ממשלת ישראל היא הממשלה היחידה בעולם המנהלת באופן כמעט-רשמי מדיניות אנטישמית.

במלים אלה הכתיר עמוס קינן, סופרו המשוטט שר

הגיע הזמן לדבר בכל הרצינות, בכל החריפות, על אותו ענין כיש שאמו הדרכון הישראלי, ומוטב שגם כמה מאזרחינו המכובדים, נושאי דרכוני השירות היושבים בכנסת, יתנו אל לבם את השורות הללו, במרם והפוך הדרכון הישראלי, שמוטב חברינו נפלו למענו, לכתם צהוב.

היה היו זמנים רעים, רעים מאד. לא נתנו התרי יציאה, אלא למי שרצו לתת. בשוק השחור שלמו 700 לירות, כל אלה שחלמו על יציאה - או היה עדין על מה לחלום - וברחו, נסו כמנסה עבדים מאושרים, מבית הכלא הנורא הזה. מי לשם עסקים שחורים ולבנים ואפורים, ומי כדי להתרענן במקצת מבלהות הצנע. וזורים לטוב אלה שהסתערו על קפריסין, וזורים וגשבעו שראו במו עיניהם תפוחים נמכרים בשוק לכל דורש. והזעקה הקיפה את כל הארץ, כאלה היו אותם ימים. עד שבאו הציונים הכלליים, ודרשו בכל תוקף להעיק לכל פרט בארצנו את חופש הפרט. מאז מחלקים התרי יציאה לכל דורש.

בדרך כלל, משתלת כל מדינה מתוקנת לחוק חוקים שהאורח יכול לעמוד בהם. אין היא מעוניינת להפוך אותו למפר חוק. גם האמריקאים קמו יום אחד וביטלו את הפרוהיבישן, שהפך חלק ניכר מאזרחי אמריקה למפרי חוק. אצלנו, משום מה, יש שמתמשים עדיין בשכל הישר למטרות יש-רות. הישראלי הנוסע לחוץ לארץ אינו רשאי לקחת עמו מטבע חוץ. אם אינו מהמעטים המאושרים שזכו לקבל הקצבה רשמית של מטבע חוץ. עליו לצאת את הקצבה עם 10 דולרים בכיסו. ב-10 דולרים אלה הוא עזיב, לכאורה, להתקיים חושים ושנים. אפילו האידיות המופלג ביותר במשרד ה-אוצר יודע שכל הענין הוא פשיעה. אפילו אותו אידיוט יודע שהאורה היוצא לחוץ לארץ עם 10 דולרים בלבד חייב להכריח את כספו, להפוך למפר חוק.

גן עדן קונסולרי

כיום אין פרודורה יותר פשוטה, מאורגנת וגלויה מאשר הברחת הון. מאות משרדים עוסקים בכך ללא שמץ בושה ויראה. המעוניינים מוצאים את הכתובת על בקלה. בפרודורה עקומה, יקרה והתעבת מוברחות שנה שנה מיליוני לירות והתפוכות לדולרים, לשימושם של הישראלים בחוץ לארץ. מובן מאליו שאיש המהוקקים שלנו אינו מבלה בדעתו את המוצא הפשוט: להגביל שוב את היציאה אך ורק לבעלי הקצבה, או לבטל את הפיקוח על מטבע חוץ. יותר מדי אומץ לב ויושר דרושים לשם כך.

אולם אצלנו לא יושבים טפשים. אצלנו יושבים חכמים מחוכמים, האיש הנוכח במי קום הנוכח. האנשים הנכונים יודעים היטב שכל ישראל הוא מפר חוק משחר נעוריו, והם מתחכמים אליו. היטב חורה להם שהוא אינו מוכן להסתפק ב-10 דולרים לשנה, אך מה אפשר לעשות? הם אינם יכולים להעמיד בפניו מכשולים, כי הציונים הכלליים עלולים להרים קול וזעות ולפוצץ את הקואליציה, התגשמות הגעגועים המשרי חיים מזה אלפיים שנה. אולם קיימות גם דרכים אחרות - למשל, לפנות אל כל הנציגויות הזרות בארץ ולבקש מהן להת-

ייחס אל הישראלים כחשדנות, בחומרה, ולהעמיד בפניהם מכשולים עד כמה שאפשר. הנציגויות הזרות מסכימות לסידור, בני-מוס דיפלומטי. ומדוע לא? אם ממשלת ישראל עצמה אינה מאמינה לאזרחיה, מדוע תאמין להם ממשלה זרה? זוהי הסיבה ליחס הגס והמעליב בו נתקל הישראלי הפונה לקונסוליה זרה. הוא אינו יכול בשום פנים ואופן לקבל ויות תיירים רגילי, לה, הניתנת לכל אזרח של כל מדינה אחרת. לא ולא. עליו להוכיח שיש לו כסף בחוץ לארץ, שיש לו קרובים בחוץ לארץ, שיש לו כרטיס נסיעה לאותה ארץ, הלך וחזור, למען לא יפול למעמסה על אותה ארץ. מובן מאליו שהאזרח הישראלי אינו יכול להוכיח זאת, כי אסור לו להתייחס חשבונית בבנקים בחוץ לארץ. הוא נאלץ לפנות שוב לדרכים השחורות. הבורסה השחורה מספקת לו הכל - קרובים בכל קצוי תבל, כספים, מסמכים, מכתבים, המל"צות, כרטיסי נסיעה פיקטיביים. סגל של מומחים עוסק בשיחוד פקידים קונסולריים, המנצלים את המצב העגום בו העמידה הממשלה את האזרח. ישראל היא כיום גן עדן לכל פקיד קונסולרי המחפש לו הכנסות צדדיות. משרד החוץ שלנו יודע, כמובן, על הענין. בשעתו נרמו על כך לעתונות, מטעם משרד החוץ, והתגובה היתה מתאה חריפה מצד כל הסגל הדיפי-לומטי הזר בישראל, והתמרת הקשיים לישראליים מבקשי ויוזת.

הרגשה פורסוניזית

הייתי אחד המאושרים שזכו לקבל הקצבת מטבע חוץ. אולם לאחר שעברתי את מחצית הקונסוליות בעיר, כמעט ואבד לי החשק לנסוע. היתה לי ההרגשה שבכל מקום אני נחשב בחזקת גנב, אלא אם כן אוכיח את ההפך. היתה לי ההרגשה שאין מעוניינים בי, אף לא בדולרים שלי. כי העובדה היא שהישראלים מקבלים ויוזת אך ורק למועדים קצרים ביותר, ללא כל אפשרות להאריכו. לשם כך מצמידים חר-תמת מיוחדת ליוזת, ותומת המציינת שב שום פנים ואופן אין להאריכה. הישראלי אינם רצויים בשום מקום, אפילו לא כמקור הכנסה.

בבואי לציריך, נתקלתי שוב באותה תר-פעה. בקושי הצלחתי להשיג ויוזת אפילו לארצות שכבר ביקרתי בהן. דרשו ממני להביא המלצה מהקונסוליה שלנו במקום. קיבלתי ויוזת למועדים קצרים להפליא, ורמוזי שווה תוצאה מהסכם הדוי בין הממשלות.

פעם אחת היתה לי הרגשה נפלאה, הר-גשה של אזרח מדינה רגילה שברגילות, כאשר הלכתי לקונסוליה הפרוסטוגית. כידוע, אין כל יחסים דיפלומטיים בינינו ובין פור-טוגל. לאור עובדה זו נתקלתי ביחס נעים ומעודד, ויכולתי לקבל בו במקום ויוזת תיירים לארבעה חדשים, מבלי להוכיח מאומה ומבלי להביא כל מסמכים וכל המלצות.

דרך נואלת ופחדנית

אינני סבור שהדרך הנאותה לפקח על תנועותיהם של הישראלים בחוץ לארץ היא לפנות אל מדינות זרות ולבקש את עזרתן

בשטח זה. זוהי דרך נואלת ופחדנית, שריח הלשנה נודף ממנה. אין כל צורך להציג את הכבסים המלוכלכים שלנו קבל עולם, אפשר לסדר הכל בבית. כמובן, ישנו גם צד שני לפרשה. לא תמיד התחיל הענין בבקשה שבאה מצדנו. כמה מהמדינות המזרחיות במתן ויוזת כניסה לישראלים עשו זאת על דעתן הן - לאחר הנסיון המר שהתנסו בבעלי דרכונים ישראליים. משרד החוץ שלנו נאלץ להבטיח שלהבא יישלחו לאותן מדינות אין ורק ישראלים מהימנים. מובן מאליו שאין זה מוסיף לנו כבוד, ושוב - האשמה היא בנו. חייבים אצלנו להחליט אחת ולתמיד - או להגביל שוב את היציאה, ולתת התרי יציאה רק לאנשים ישרים וטהורי כוונות, ולאלה לאשר הקצבת מטבע חוץ, או לשנות את חוק האזרחות. אין כל צורך, שכל גנבי העולם וספסריו יוכלו להצטייד לנוחיותם בדרכון ישראלי, לאחר ששהו בדיוק יומיים בארץ. אפשר להרשות לכל יהודי להכנס ארצה, אך אין זאת אומרת שחייבים לתת לו דרכון. הוא יכול להמתין חמש שנים, להוכיח שהוא שולט במידה מספקת באחת השפות הרש-מיות, ולהמצא ראוי לקבלת דרכון.

לרא שלום. לרא כיסא

אולם לא רק כלפי חוץ איבד הדרכון הישראלי את ערכו. הוא הולך ומאבד אותו גם כלפי פנים. היחס לישראלים במרבית הקונסוליות שלנו באירופה הוא בלתי נעים בהחלט.

בדרך כלל אין תפקידו של הקונסול תפקיד דיפלומטי. תפקידו הוא פנימי בהח-לט - שרות ועזרה ודאגה לאזרחי ארצו, חוץ ממתן ויוזת כניסה לתיירים הבאים לישראל. אולם הואיל ואצלנו אין מביטים בעין יפה על אלה היוצאים מהארץ, והואיל ורבים אצלנו סבורים שתפקידו של קונסול או פקיד קונסולרי הוא להתנופף כדגל מרהיב ברוח העולם, או להיות נוכח בכמה טקסים מכובדים, הרי התוצאות הן עגומות ומגוחכות.

בהגיעי לציריך, נזקקתי באופן דחוף ביותר לעזרת הקונסוליה שלנו. צלצלתי להקונסול, הצגתי את עצמי וביקשתי להגשם עמו.

"מצטער מאד", ענה לי קול קריר, "לא בראש השנה".

"הענין הוא דחוף ביותר", אמרתי.

"מצטער מאד", ענה לי שוב הקול הקריר.

"המוטטוני", "לא בראש השנה".

"ראש השנה הוא תג גם בשבילי", אמרתי, "ודווקא משום כך אני פונה אליך כעת".

הקונסול סגר את הטלפון ללא אמירת שלום.

כאשר ביקרתי אצלו, כעבור ימים מספר, לא הציע לי כסא לשבת. נטלתי לעצמי את הרשות להציע כסא לעצמי. כעבור כמה דקות התברר לי שהקונסול אינו מסוגל לעזור לי במאומה, כי אין לו כל קשרים. הוא גם לא היה מעוניין לעזור. היה זה האיש הראשון באירופה שהתייחס אלי שלא באדיבות. עד היום, טרם מצאתי את התי-שובה לשאלה: מדוע התייחסו אלי כל

מיני אנשים, שלא הכירו אותי ולא היו חייבים לי מאומה בשיא האדיבות, מדוע הושיטו לי כל עזרה אפשרית, מדוע הקי-דישו לי זמן יקר. כמו כן לא הצלחתי עדיין לפתור את התעלומה מדוע מתייחס אלי הקונסול שלי בגסות.

לדעתי, גיגע ישראלים בחוץ לארץ קצת יותר יחס. הסטודנטים הלומדים רפואה בציריך מקבלים הקצבה של 400 פרנק לחודש. כתבנית בקונסוליה משתכרת 900 פקידים בינוניים בקונסוליה משתכרים 1680 - משכורתו של מנהל מחלקה גדולה בבנק שווייצרי גדול, או ראש צוות מהנדסים בעל ותק של עשרות שנים בעבודה.

הקונצרט היה רשמי

אולם החשוב הוא לא רק היחס. קונסול שאינו מסוגל לעזור לישראלי בחוץ לארץ בשום סידור רשמי, מאחר שאינו מוכר ואינו מקובל בשום משרד ממשלתי, בשום קונסוליה אחרת, אינו ממלא את תפקידו ואינו מצדיק את המשכורת שמשלמים לו. הקונסול שלנו, מר שוהם, אינו מקובל ואינו אהוד ביותר בקרב הציבור הישראלי והיהודי בציריך. הסטודנטים ספרו לי עליו אנקדוטה נוראה בסגנון הומור הגרדום.

כאשר מת הנושא וייצמן, הלכה משלחת סטודנטים אל הקונסוליה, לערוך ביקור תנחומים. איש איש מהם התכוון לחתום את שמו בספר האורחים של הקונסוליה, כנהוג בכל מדינה. מר שוהם אמר ששמע אכזב על מות הנושא, אך לא באורה רשמי. הוא פנה אל חברי המשלחת ואמר: "אמש התקיים קונצרט של ברכה צפירה, מדוע לא ראיתי אתכם שם?" אחד חזר לתה לעיוגה.

ממשלת ישראל תעשה מעשה מחוכם אם תעמיד בציריך איש מוכשר, מסור, היודע למלא את תפקידו, איש שיוכל להעיד לוח את כבוד ישראל באותה עיר וימצא הודמנות מפעם לפעם לרדת אל בני עמו. לא אוכל שלא לציין דוגמה הפוכה. בבואי לוינה, פניתי לקונסוליה שלנו. לא היה עלי להמתין יותר מדהק. מר אשל קיבל אותי בסבר פנים יפות. "במה אוכל לעזור לך?" שאל. אמרתי לו, במה יוכל לעזור לי, רציתי לפגוש כמה מנהיגים אוסטריים.

בטרם כיליתי את דברי, הרים מר אשל את השפופרת, הוחר כמה דקות סודרו למעני ראיונות עם כל האנשים שרציתי לפגוש. מר אשל הכיר את כולם באורח אישי. הוא הציע לי כמה הצעות, סיפק לי אינפורמציה ראשונה על כל דבר באוס-טריה, הסביר לי בדיוק עם מי כדאי לי לדבר ומה כדאי לי לשאול כל אחד, אחר ביקש ממני לא להסס לפנות אליו שוב במקרה הצורך. הוא נתן לי את מספר הטלפון שלו בבית, במקרה שארצה להתקשר אתו לאחר שעות העבודה. ראיתי לפני איש דינמי, נמרץ, יעיל, ויכולתי לנחש שהוא ממלא את תפקידו בשרון. נתיישו התאמתו. התברר לי שמר אשל רכש לו קשרים יוצאים מהכלל באוסטריה, והוא מוכר ומקובל בכל החוגים. חבל מאד שהדוגמה של מר אשל היא דוגמה כמעט בודדת. אבל אנחנו, כידוע, מדינה צעירה.